Proiect cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020

Axa Prioritară: Administrație publică și sistem judiciar eficiente

Operațiunea 1.1: Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP

Titlul proiectului: Dialog Social Eficient pentru Politici Publice Alternative în Educația Timpurie

ANEXA V – *Anexă suplimentară*

Mecanisme și alternative de implicare a părinților copiilor antepreșcolari în sistem

1. *Descrierea situației actuale din perspectiva legislativă și încadrarea problemei în strategii și programe naționale privind educația timpurie*

Educaţia începe chiar înainte de naştere şi continuă pe tot parcursul vieţii. Cercetările din ce în ce mai numeroase privind educaţia timpurie subliniază importanţa deseori ignorată a acestei etape fundamentale în formarea şi dezvoltarea viitorului adult. Toţi specialiştii din diferite domenii explică importanţa dezvoltării, educaţiei şi stimulării timpurii a copilului, această etapă putând prefigura întreaga evoluţie ulterioară a vieţii adulte a copilului.

Conform unui studiu numit „Analiză de impact privind politicile publice actuale în domeniul educației timpurii în România și la nivel European”și realizat în cadrul proiectului „Dialog Social Eficient pentru Politici Publice Alternative în Educația Timpurie”, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020, Axa Prioritară: Administrație publică și sistem judiciar eficiente, proiect implementat de Asociația Centrul pentru Educație și Drepturile Omului, în parteneriat cu Universitatea 1 Decembrie 1918 din Alba-Iulia, cele două mari priorităţi privind educaţia timpurie sunt, conform respondenţilor, educarea părinţilor (pentru 55% dintre aceştia) şi creşterea numărului de creşe (pentru 44% dintre aceştia). Problema numărului scăzut de creşe este una des semnalizată în mass media[1]. Totuşi, un punct interesant, semnalizat şi în cadrul studiului calitativ, îl reprezintă informarea părinţilor privind educaţia timpurie, mai ales în ceea ce priveşte rolul important pe care educaţia timpurie o are în dezvoltarea copilului, pe toate planurile. Studiul a fost realizat prin chestionarea și intervievarea specialiști în educație timpurie: reprezentanți ai ONG-urilor, partenerilor sociali, autorităților și instituțiilor publice .

În cadrul aceluiași proiect a avut loc consultarea a peste 250 de experți în educație în cadrul a 8 sesiuni de consultare regionale, în cadrul cărora, pe lângă conturarea problematicii propunerii de politică publică alternativă în educație timpurie au fost discutate nevoi și posibile soluții referitoare la comunicare personalului din creșe cu părinții, informării părinților în legătură cu beneficiile educației timpurii, modalități de atragere și stimulare a părinților din medii vulnerabile în vederea implicării copiiilor lor în centre de educație timpurie, cât și creșterea accesului acestor copii la educație în general.

[1] Enăşoaie, A., *Alte înscrieri la creşe, aceleaşi probleme. Ce alternative au părinţii ai căror copii au rămas fără loc,* Transilvania Reporter, 2.10.2018, disponibil la: http://transilvaniareporter.ro/actualitate/alte-inscrieri-la-crese-aceleasi-probleme-ce-alternative-au-parintii-ai-caror-copii-au-ramas-fara-loc/

Esențial de analizat din Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România este faptul că ipoteza potrivit căreia cu cât un copil este integrat mai devreme în sistemul de educație antepreșcolar și preșcolar, cu atât probabilitatea să abandoneze școala este mai mică.

Pentru copiii mediile defavorizate și vulnerabile și nu numai accesul la educație timpurie este esențial în dezvoltarea ulterioară, oferind șanse egale de dezvoltare și evoluție tuturor copiilor, indiferent de familia din care fac parte.

Institutul Naţional de Statistică menţionează pentru perioada 2014-2016 o populaţie a copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 şi 4 ani care variază între 1.066.973 (2014) şi 1.031.863(2016). Populaţia de această vârstă este în scădere şi se remarcă numărul scăzut al celor care sunt înscrişi în unităţi de educaţie antepreşcolară, raportat la numărul total de copii de această vârstă, rezultând aşadar un grad scăzut de incluziune.
Potrivit discuțiilor din cadrul sesiunilor de consultare din cele 8 regiuni de dezvoltare din perioada noiembrie 2018-septembrie 2019, **părinții trebuie să aibă un rol în educația copiilor, dar pentru ca acest lucru să se întâmple este nevoie și de o educație a părinților pentru că cel mai adesea, aceștia nu dețin cunoștințele și deprinderile necesare pentru a fi furnizori de educație.** Părinții nu știu și nu sunt conștienți de importanța stimulării copiilor pentru a căpăta deprinderi și pentru a-și lărgi sfera autonomiei de la o vârstă cât mai fragedă. Percepția unor educatori este că modelul cultural al părinților s-a schimbat, fapt ce ridică probleme de relaționare și comunicare între educatori și părinți. Părinții au devenit mai exigenți, dar și mai intransigenți cu privire la calitatea serviciilor educaționale oferite de sistemul public.

În prezent, impactul educaţiei timpurii asupra copiilor, ca viitori participanţi la sistemul de învăţământ şi ca viitori adulţi este recunoscut şi la nivelul României. Educaţia timpurie face subiectul mai multor cadre normative, strategii şi proiecte aplicate în ultimii ani.
Comunicarea cu părinții și informarea lor în legătură cu beneficiile educației antepreșcolare este strîns legată de accesul redus al copiilor din mediul rural la educație ante-preșcolară, cât și integrare dificilă a copiilor din mediile vulnerabile

*„Știm că acei **copii dezavantajați, precum cei din familiile sărace sau cei cu dizabilități,beneficiază cel mai mult de pe urma participării la educația timpurie de calitate**. Există în continuare disparități semnificative, precum accesul și participareala educația preșcolară scăzute în rândul grupurilor vulnerabile, în special în rândul copiilor romi (38%), copiilor cu dizabilități și copiilor din zonele rurale"(* Discurs Pieter Bult, Reprezentantul UNICEF în România,la conferința „Primele 1.000 de zile din următorii 100 de ani. Educația timpurie, o șansă pentru competitivitatea României" – 2016)

Educația parentală este o activitate încurajată de multe strategii din domeniile educaţional, social şi medical:

- ✓ Programul Naţional de Reformă 2016,
- ✓ Strategia pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020,
- ✓ Strategia privind incluziunea socială şi reducerea sărăciei 2015-2020,

- ✓ Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a şcolii 2014-2020,
- ✓ Strategia naţională de sănătate 2014-2020,
- ✓ Strategia Națională pentru sănătatea mintală a copilului și adolescentului 2016-2020

În Legea Educaţiei Naţionale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, la art. 3 lit. q) este afirmat principiul participării şi responsabilităţii părinților, iar la art. 79 alin. 2 părinţii sunt consideraţi beneficiarii secundari ai învățământului preuniversitar.

De precizat este faptul că în aceste documente programatice sunt prevederi explicite la asigurarea serviciilor de educaţie parentală dar nu sunt prevederi explicite ale modului în care poate fi organizată educația parentală la nivel de instituție de învățământ, instituţii sociale sau medicale, sau ca proces de abilitare a părinților cu cunoștințe, atitudini și practici pozitive de creștere și dezvoltare a copilului/elevului și nici mențiuni privind pregătirea inițială și continuă a cadrelor pentru realizarea educației parentale.
Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România[2] are în vedere: Program reprezentativ 1.1: Creșterea accesului la îngrijire și educație timpurie a copiilor (ÎETC) cu următoarele măsuri:

Măsura #2*: Recunoașterea rolului important al familiilor cu copiii de la naștere la 6 ani, prin implicarea directă a acestora în programe de educație parentală și de conștientizare a importanței educației timpurii și furnizarea de stimulente financiare pentru a-i sprijini*

Familiile reprezintă componenta critică a sistemului ÎETC, dedicată promovării, dezvoltării și asigurării succesului în traiectoria educațională a copilului.

Măsura #3: Implicarea autorităților, comunităților, părinților și a altor factori interesați de la nivel local, pentru a asigura sprijinul necesar înscrierii și retenției

Această măsură este proiectată pentru a crește numărul de creșe și a altor servicii pentru educație timpurie antepreșcolară, pentru copiii între 0-3 ani. Trei niveluri sunt avute în vedere în acest caz: 1) elaborarea cadrului legal și operațional necesar, care să permită implicarea autorităților publice/comunităților/părinților și a ONG-urilor/persoanelor fizice în înființarea și funcționarea creșelor și a altor servicii de educație timpurie antepreșcolară;

2) reabilitarea și echiparea grădinițelor, pentru a permite furnizarea de servicii de educație timpurie antepreșcolară și servicii corespunzătoare unei educații timpurii incluzive, pentru copiii de la naștere la 6 ani, îndeosebi în zonele dezavantajate; și

3) furnizarea stimulentelor financiare 56 pentru cadrele didactice debutante din zonele rurale/dezavantajate, in primul an de funcționare, pentru a încuraja stabilitatea pe post a acestora.

[2] Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România
https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/Strategia%20privind%20reducerea%20parasirii%20timpurii%20a%20scolii.pdf

Măsura #5*: Elaborarea și implementarea planurilor de asigurare a accesului adecvat la o educație de calitate, în special pentru copiii din grupurile aflate în situație de risc* Această măsură are în vedere aspecte legate de accesul la un învățământ de calitate. Măsura prevede un mix de sprijin financiar și tehnic acordat familiilor și cadrelor didactice, în vederea eliminării obstacolelor în calea unui acces mai ridicat la un învățământ de calitate. Familiile copiilor în situație de risc vor primi sprijin financiar pentru a depăși obstacolele cu care se confruntă privind înscrierea copiilor lor.

2. *Problematica informării părinților și comunicării cu aceștia*[3]

În cazul educației antepreșcolare/timpurii, trebuie ținut cont de politicile în domeniul familiei. Implicarea părinților în procesul educației timpurii este o variantă care trebuie luată în calcul. Educația implică și o latură de dezvoltare personală pentru copii, dezvoltarea caracterului prin promovarea unui set de valori ca fundament al cetățeniei. Partea de instruire din educație poate fi dublată de o componentă moral-valorică.

Lista de probleme:

- ✓ Cei mai mulți părinți nu îi încurajează pe copii să devină autonomi și să acumuleze deprinderile de care sunt capabili la diverse categorii de vârstă (îmbrăcat, mâncat, etc.).
- ✓ Încadrarea copiilor cu CES în învățământul de masă ridică mai multe probleme pentru care autoritățile nu oferă criterii clare de acțiune:
  - Rezistența părinților de a-și diagnostica copiii suspectați a avea CES (cerințe educaționale speciale);
  - Rezistența părinților celorlalți copiii de a accepta prezența în grupă a unor copii cu CES, care sunt percepuți ca un factor perturbator pentru educația copiilor lor;
  - Lipsa de pregătire profesională a personalului din instituțiile de învățământ de masă pentru a lucra cu copiii diagnosticați cu CES, știut fiind faptul că aceștia au niște nevoi speciale pentru care este nevoie de un personal calificat în acest sens;
  - Nerespectarea criteriilor de dimensionare a grupelor de copii în cazul în care este încadrat unul sau mai mulți copii cu CES, fapt care afectează profund actul educațional;
  - Printre personalul care lucrează în sistemul de educație public există percepția că numărul copiilor cu CES este în creștere.
- ✓ Necesitatea campaniilor de informare a părinților;

[3] Listă de probleme dezbătute în cadrul consultărilor regionale în cadrul proiectului Dialog Social Eficient pentru Politici Publice Alternative în Educația Timpurie, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020 în perioada noiembrie 2018-septembrie 2019. La evenimente au participat peste 250 de experți și specialiști în educație.

- ✓ Necesitatea unui număr mai mare de psihologi în unitățile școlare;
- ✓ Introducerea logopezilor în creșe. Există multe cazuri când copiii la 4 ani vin la grădiniță și au de recuperat multe deprinderi din neștiința părinților;
- ✓ Creșele au un mod de organizare diferit, iar costurile pentru părinți sunt de cele mai multe ori mai mici față de grădiniță, deoarece creșele, deși puține și insuficiente, sunt finanțate de către autoritățile locale, nu de către Ministerul Educației. Astfel, deoarece costul hranei copiilor încadrați în creșe este subvenționat de către autoritățile locale, spre deosebire de grădiniță unde este plătit de părinți, apar situații în care unii părinți insistă pentru menținerea copiilor lor în creșă și după vârsta de 3 ani, când ar trebui încadrați la grădiniță.În acest sens, poate fi propus un sistem de subvenționare diferențiat în funcție de statutul economic al părinților, pe mai multe trepte.
- ✓ Instituțiile de învățământ public dedicate preșcolarilor nu au mai primit fonduri pentru dotări din anul 2008. Tot ce s-a făcut în această privință în ultimii 10 ani a fost prin intermediul asociațiilor de părinți.
- ✓ Segmentul de vârstă 2-3 ani este cel mai vulnerabil și ridică dificultăți suplimentare pentru părinții care nu au cu cine să-și lase copiii. În același timp, această etapă din dezvoltarea copilului este foarte importantă. Ce se întâmplă în acest interval poate avea consecințe pentru întreaga evoluție ulterioară a copilului.
- ✓ O politică publică coerentă în educația antepreșcolară este necesară pentru familiile tinere și trebuie să includă și categoriile vulnerabile: mame singure, mame minore, copii cu CES. *(argumentație)*
- ✓ Datorită lipsei de locuri în creșe, părinții cu copii până în vârsta de 3 ani se orientează către grădinițe. Personalul din grădinițe nu este adesea pregătit să lucreze cu copii antepreșcolari.
- ✓ Copiii cu CES nu sunt primiți în grădinițe din 2 motive: 1) Lipsa de formare a cadrelor didactice și 2) Mentalitatea părinților.
- ✓ La 6 luni, copilul are deja personalitate. În consecință, educația trebuie să acompanieze partea de îngrijire a copilului. Părinții trebuie să aibă un rol în educația copiilor, dar pentru ca acest lucru să se întâmple este nevoie și de o educație a părinților pentru că cel mai adesea, aceștia nu dețin cunoștințele și deprinderile necesare pentru a fi furnizori de educație.
- ✓ Autoritățile locale pot înființa creșe, dar nu au vreo obligație în acest sens. Textul de lege menționează posibilitatea, nu obligația.
- ✓ Căminul prelungit este un serviciu social pentru părinții care muncesc și nu au în grija cui să-și lase copiii. Puțini părinți își permit o bonă sau pot apela la rude, în special bunici, pentru supravegherea copiilor.
- ✓ Părinții „au uitat” să-și educe copiii. Mulți părinți nu sunt pregătiți să facă față provocărilor educaționale pe care le implică rolul de părinte. Sistemul de învățământ nu poate suplini în totalitate lipsa de implicare a părinților.
- ✓ Părinții nu știu și nu sunt conștienți de importanța stimulării copiilor pentru a căpăta deprinderi și pentru a-și lărgi sfera autonomiei de la o vârstă cât mai fragedă.

- ✓ Sunt tot mai dese cazurile în care copiii petrec mult timp pe telefon/tabletă și nu mai învață să vorbească. Deprinderile lingvistice sunt obținute ulterior celor computaționale.
- ✓ S-a propus dezvoltarea unor programe de educare a părinților pentru ca aceștia să poate deveni furnizori de educație pentru proprii copii, fără a înlocui prin acest demers rolul sistemului public de educației.
- ✓ Există o tendință de creștere a numărului de copii cu comportamente anti-sociale sau care capătă târziu deprinderi de bază. Acest lucru se datorează și sincopelor și deficiențelor de socializare din cadrul familiilor.
- ✓ Educatoarele au semnalat faptul că de multe ori nu se înțeleg cu părinții în privința demersului educațional (obiective, metode, abordări).
- ✓ Educația și îngrijirea au loc concomitent și nu sunt activități separate în practica de zi cu zi. Educația se face prin fiecare activitate desfășurată, inclusiv prin acțiuni de îngrijire.
- ✓ Percepția unor educatori este că modelul cultural al părinților s-a schimbat, fapt ce ridică probleme de relaționare și comunicare între educatori și părinți. Părinții au devenit mai exigenți, dar și mai intransigenți cu privire la calitatea serviciilor educaționale oferite de sistemul public.
- ✓ Educația copiilor trebuie acompaniată de educația părinților.
- ✓ S-a pledat pentru responsabilizarea părinților față de sistemul de învățământ, atât financiară, cât și din punct de vedere al atitudinii.
- ✓ Abordări diferite în comunicarea cu părinții din mediul urban și cei din mediul rural.

3. *Posibile soluții pentru îmbunătățirea comunicării cu părinții copiilor între 0 și 3 ani*

3.1. *Campanii de informare pentru părinți privind beneficiile educației timpurii*

Obiectiv- Informarea și prezentarea beneficiilor educației antepreșcolare părinților care revin din concediu creștere copil și a celor care nu au loc de muncă și/sau sunt în căutarea unui loc de muncă

- ✓ Obiectiv specific 1- Conștientizarea de către părinți a necesității educației antepreșcolare pentru obținerea deprinderilor de socializare limbaj, comunicare, etc.
- ✓ Obiectiv specific 2 – Creșterea numărului de părinți care revin la serviciu din concediu creștere copil sau care își caută un loc de muncă.
- ✓ Obiectiv specific 3- Creșterea capacității de monitorizare de către Direcția Generală pentru Asistență Socială și Protecția Copilului a cazurilor vulnerabile.

Se impune: obligativitatea participării la minim 3 ședințe de informare pentru părinți în perioada când copilul are vârsta cuprinsă între 1 și 2 ani, cât și plata orelor suplimentare pentru persoanele care fac parte din Direcțiile de Asistență Socială și Protecția Copilului și din Ministerul Educației Naționale, care susțin aceste ședințe.

În cadrul programelor pentru părinți să fie implicată și discursuri despre toleranță.

3.2. Tichete sociale de creșă acordate familiilor cu o situație materială și financiară precară

Obiectiv: Creșterea accesului copiilor din mediile vulnerabile la educație antepreșcolară.

În Strategia naţională privind incluziunea socială şi reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020[4], inegalităţile de ordin social și economic care împiedică copiii aflaţi în situaţii de vulnerabilitate să participe la învățământul antepreșcolar și preşcolar au un impact negativ semnificativ asupra şanselor lor de reuşită şcolară ulterioare. În acest context, familiile aflate în risc de sărăcie trebuie să aibă opțiunea să își aducă copiii la creșă de la 2 ani.

- În cazul politicii publice „fiecare copil la grădiniță”, deși o politică foarte eficientă, s-a încheiat un protocol pentru clase de antrepreșcolari la grădiniță, însă această măsură este în contradicție cu Legea Educației nr. 1/2011, în care doar copiii peste 3 ani pot frecventa grădinița. Legea 201/iulie 2018, care va intra în vigoare din 2019 va armoniza măsurile și va integra și antrepreșcolarii în schema de finanțare din bugetul educației.

Beneficiile ar fi multiple:

- ✓ Pentru copii - Integrarea timpurie într-o unitate de învățământ antepreșcolară îi ajută să capete mai repede abilități de comunicare, socializare, practice, deprinderi pentru a deveni autonomi, pot fi diagnostigați precoce în cazul în care este nevoie
- ✓ Pentru părinți- Posibilitatea de a lucra/căuta serviciu în timpul în care copilul este la creșă
- ✓ Pentru sistem – Șansa ca un copil integrat la creșă să continue cursurile la grădiniță și ulterior la școală este mai mare. Integrarea cât mai devreme în sistemul de educație timpurie duce la scăderea abandonului școlar, educația fiind soluția pentru combaterea sărăciei

În ceea ce privește copiii care pot fi integrați în sistemul antepreșcolar, conform baze de date TEMPO a INS, în 2017 s-au născut 205835 copii, care pe parcursul anului 2019 împlinesc vârsta de 2 ani. În condițiile în care rata sărăciei în 2017 a fost de 23,6%[5], pot fi estimați: 24000 de copii eligibili cu vârste cuprinse între 2 și 3 ani.

[4] Strategia naţională privind incluziunea socială şi reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 file:///C:/Users/Corina/Downloads/SN%20privind%20Incluziunea%20Social%C4%83%20%C8%99i%20Reducerea%20S%C4%83r%C4%83ciei%202015-2020.pdf

[5] Dimensiuni ale incluziunii sociale în România în anul 2017, INS-2018, http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/dimensiuni_ale_incluziunii_sociale_in_romania_2017.pdf

3.3. Metode de includere a părinților în educația antepreșcolară – inițiative specifice pentru îmbunătățirea relației dintre educatori și părinți.

- ✓ Your Story – ateliere în care părinții comunică între ei și povestesc pe diverse teme. Ajută la creșterea nivelului de socializare între părinți.
- ✓ Părinții care au antecedente pot presta muncă în folosul comunității.
- ✓ Modelul centrelor comunitare în care se educă și părinții, iar copiii sunt lăsați temporar în funcție de nevoile părinților.
- ✓ Importanța criteriul etnic. Este necesar ca la comisia de expertiză pentru intrarea la clasa pregătitoare să fie angajat și un vorbitor de limba romani. Trebuie ținut cont și de necesitatea adaptării ofertei educației pentru etnicii romi, prin includerea în sistemul educațional al specialiștilor de etnie romă.
- ✓ Probleme în sistemul educațional cu copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate și nu au reprezentant legal cu care pot discuta cadrele didactice.
- ✓ Implicarea comunității locale în menținerea comunicării cu rudele copiilor.
- ✓ Programul „Educatoare pentru o zi”, prin care o mamă o ajută pe educatoare pe parcursul unei zile, dobândind astfel noi competențe în domeniul educațional.
- ✓ Program prin care grupe de părinți participă voluntar timp de 5 săptămâni la întâlniri cu de specialiști în educației. Scopul programului este de a întări parteneriatul educatori-părinți și a-i coaliza într-un demers educativ comun(pilotata de Inspectoratul Școlar Călărași).